

UDC (УДК) 347.921.6:347.937

Воробель Уляна Богданівна,
здобувач наукового ступеня доктора філософії
у галузі права кафедри цивільно-правових дисциплін
Львівського державного університету внутрішніх справ
(Львів, Україна)
e-mail: lana.worobel@gmail.com
ORCID ID: 0000-0003-0480-5394

ПОВЕРНЕННЯ СУДОВОГО ЗБОРУ У ЗВ'ЯЗКУ ІЗ ЗАЛИШЕННЯМ ЗАЯВИ БЕЗ РОЗГЛЯДУ В ЦИВІЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ УКРАЇНИ

Анотація. Проаналізовано особливості правового регулювання повернення судового збору у зв'язку із залишенням заяви без розгляду, розглянуто проблемні аспекти застосування цього інституту в судовій практиці, а також надано пропозиції з удосконалення його законодавчого регулювання. Зауважено, що оскільки судовий збір є однією із базових категорій доступності правосуддя, то відповідно й елементом реалізації права особи на судовий захист, та необхідність забезпечення дотримання балансу інтересів держави й особи у регулюванні правових засад справляння судового збору, підстави застосування цього процесуального інституту мають мати вичерпний характер і не можуть підлягати розширеному тлумаченню.

Установлено, що п. 4 ч. 1 ст. 7 Закону України «Про судовий збір» надає можливість повернення судового збору у випадку завершення розгляду цивільної справи без ухвалення судового рішення у формі залишення заяви без розгляду з усіх підстав, окрім тих, котрі становлять виключення через пряму вказівку закону, а це є зокрема підстави, передбачені п. 3, 5 та 9 ч. 1 ст. 257 ЦПК України, а також ч. 6 ст. 223 ЦПК України.

Ключові поняття: судовий збір, повернення, заява, скарга, залишення заяви без розгляду, ухвала.

Vorobel Ulyana,
Postgraduate Student of the Department of Civil Law,
Lviv State University of Internal Affairs
(Lviv, Ukraine)
e-mail: lana.worobel@gmail.com
ORCID ID: 0000-0003-0480-5394

RETURN OF COURT FEE IN CONNECTION WITH LEAVING THE APPLICATION WITHOUT CONSIDERATION IN THE CIVIL PROCEEDINGS OF UKRAINE

Abstract. The article researches the peculiarities of return of court fees in connection with the completion of a civil case without a court judgement in the form of leaving the application without consideration of legal regulation, analyzes the issues of this institute in judicial practice, and provides suggestions for improving its legal regulation. Attention has been drawn to the fact that since the court fee is one of the basic categories of access to justice, and therefore an element of the right of a person to judicial protection enjoyment, and the need to ensure the balance of interests of the state and the individual in regulating the legal basis of court fees payment, the grounds for the application of this procedural institute must be exhaustive and may not be subject to extended interpretation.

Based on the comparative analysis of the legal regulation of the return of court fees institute, and in particular the legislative regulation of such grounds for its application as completion of civil proceedings without a court judgement in the form of leaving the application without consideration, it was found a legislative tendency to reduce the list of the very grounds for leaving the application without consideration, with the use of which the return of court fees is allowed.

Examples of jurisprudence in the field of application of each ground of leaving the application without consideration through the prism of the institute of return of court fees have been given. Attention has been

drawn to the fact that although in the process of amending the civil procedural legislation, which took place with the adoption of the Law of Ukraine "On Amendments to the Commercial Procedural Code of Ukraine, Civil Procedural Code of Ukraine, Code of Administrative Procedure of Ukraine and other legislative acts", such grounds as leaving by the plaintiff (his/her representative) of the courtroom was removed from the "general list" of grounds for leaving the application without consideration under Part 1 of Art. 257 CPC of Ukraine, it still exists, because it was left by the legislator in the article governing the consequences of non-appearance at the hearing of the parties (Part 6 of Art. 223 CPC of Ukraine).

It has been constituted that item 4 of Part 1 Art. 7 of the Law of Ukraine "On Court Fees" provides the opportunity to return the court fee in case of completion of a civil case without a court judgement in the form of leaving the application without consideration on all grounds except those that constitute exceptions by law, and in particular the grounds established by items 3, 5 and 9 of Part 1 Art. 257 CPC of Ukraine, as well as Part 6 of Art. 223 CPC of Ukraine.

Key concepts: court fee, return, application, complaint, leaving the application without consideration, court decision.

DOI 10.32518/2617-4162-2021-2-46-56

Вступ

Одним із елементів доступу до правосуддя, а відповідно і права особи на судовий захист, є сплата судового збору за подання заяв, скарг до суду. Саме собою встановлення необхідності оплати за звернення по судовий захист не розглядається як обмеження права на доступ до судочинства за умови, що під час визначення розміру такої оплати дотримується баланс інтересів держави в отриманні судового збору за розгляд і вирішення цивільної справи й інтересів особи на доступ до здійснення правосуддя.

Верховною Радою України 08 липня 2011 року прийнято Закон України «Про судовий збір» [1], який на законодавчому рівні визначив правові засади справляння судового збору, об'єкти та розміри ставок судового збору, платників, порядок сплати, повернення судового збору та підстави звільнення від його сплати. Отже, інститут повернення судового збору має законодавче закріплення, проте надалі відповідні правові норми зазнали змін і корекції з боку законодавця.

Потрібно зазначити, що хоча правове регулювання судових витрат завжди було в центрі наукових розвідок значної кількості науковців і їх дослідженню присвячували свої праці такі вчені-процесуалісти, як Ю. В. Білоусов, С. С. Богля, О. В. Богомол, В. В. Заборовський, Р. В. Колосов, Н. Ю. Сакара, Г. Я. Тріпільський, О. І. Угриновська, Р. Ю. Ханік-Посполітак та інші, однак, на жаль, аспекти правового регулювання і інституту повернення судового збору загалом, і особливості застосування цього інституту у зв'язку із залишенням заяви без розгляду зокрема є поза увагою наукової спільноти.

Метою статті є дослідження особливостей правового регулювання повернення судового збору у зв'язку з закінченням розгляду

цивільних справ без ухвалення судових рішень у формі залишення заяви без розгляду, аналіз проблемних аспектів застосування цього інституту на практиці, а також надання пропозицій щодо вдосконалення його законодавчого регулювання.

1. Законодавчі тенденції правового регулювання інституту повернення судового збору у зв'язку із залишенням заяви без розгляду

Інститут повернення оплати за звернення до суду із заявою (скаргою) не можна назвати новим для цивільного судочинства. Так, наприклад, ще у Декреті Кабінету Міністрів України «Про державне мито» [2], який врегульовував сплату державного мита за звернення із заявою чи скаргою до суду, ст. 8 передбачені підстави повернення державного мита, зокрема, й у зв'язку із завершенням розгляду справи без ухвалення судового рішення по суті заявлених вимог, а саме: закриття провадження у справі та залишення заяви без розгляду. Однак як інститут повернення саме судового збору він був сформований саме із прийняттям 18 березня 2004 року Цивільного процесуального кодексу України (далі – ЦПК України) [3], ст. 83 якого закріпила вичерпний перелік підстав повернення судового збору. З прийняттям 08 липня 2011 року Закону України «Про судовий збір» ст. 83 була виключена із ЦПК України, а правому регулюванню інституту повернення судового збору була присвячена ст. 7 закону.

Нині, згідно з ст. 7 Закону України «Про судовий збір», сплачена сума судового збору повертається за клопотанням особи, яка його сплатила за ухвалою суду в разі: 1) зменшення розміру позовних вимог або внесення судового збору в більшому розмірі, ніж встановлено законом; 2) повернення заяви або скарги; 3) відмови у відкритті провадження у справі в суді першої інстанції, апеляційного та каса-

ційного провадження у справі; 4) залишення заяви або скарги без розгляду (крім випадків, якщо такі заяви або скарги залишені без розгляду у зв'язку з повторним неприбуттям або залишенням позивачем судового засідання без поважних причин та неподання заяви про розгляд справи за його відсутності, або неподання позивачем витребуваних судом матеріалів, або за його заявою (клопотанням); 5) закриття (припинення) провадження у справі (крім випадків, якщо провадження у справі закрито у зв'язку з відмовою позивача від позову і така відмова визнана судом), у тому числі в апеляційній та касаційній інстанціях [1].

На нашу думку, враховуючи те, що судовий збір є однією із базових категорій доступності особи до правосуддя, а відповідно й елементом реалізації права особи на судовий захист, а також необхідності забезпечення дотримання балансу інтересів держави й особи у регулюванні правових засад справляння судового збору, підстави застосування цього процесуального інституту мають мати вичерпний характер і не можуть підлягати розширеному тлумаченню [4, с. 42–43].

Потрібно зазначити, що законодавча регламентація підстав повернення судового збору в разі залишення заяви (скарги) без розгляду зазнала змін. Так, наприклад, п. 4 ч. 1 ст. 83 ЦПК України в редакції від 18 березня 2004 року, передбачав можливість повернення сплаченої суми судового збору у разі залишення заяви або скарги без розгляду. В ст. 7 Закону України «Про судовий збір» у редакції від 08 липня 2011 року однією із підстав повернення судового збору було залишення заяви або скарги без розгляду (крім випадків, якщо такі заяви або скарги залишені без розгляду у зв'язку з повторним неприбуттям позивача або за його клопотанням). А в п. 4 ч. 1 ст. 7 Закону України «Про судовий збір» у редакції від 01 вересня 2015 року закріплено, що сплачена сума судового збору повертається за клопотанням особи, яка його сплатила за ухвалою суду, у випадку залишення заяви або скарги без розгляду (крім випадків, якщо такі заяви або скарги залишені без розгляду у зв'язку з повторним неприбуттям або залишенням позивачем судового засідання без поважних причин та неподання заяви про розгляд справи за його відсутності, або неподання позивачем витребуваних судом матеріалів, або за його заявою (клопотанням). Отже, у правовому регулюванні інституту повернення судового збору у зв'язку з закінченням розгляду цивільних справ без ухвалення судових рішень, зокрема у формі залишення заяви без розгляду, простежується законодавча тенден-

ція зменшення переліку підстав залишення заяви без розгляду, із застосуванням яких допускається повернення судового збору.

2. Застосування підстав залишення заяви без розгляду крізь призму інституту повернення судового збору

П. 4 ч. 1 ст. 7 Закону України «Про судовий збір» передбачає можливість повернення сплаченого судового збору у разі залишення заяви або скарги без розгляду (крім випадків, якщо такі заяви або скарги залишені без розгляду у зв'язку з повторним неприбуттям або залишенням позивачем судового засідання без поважних причин та неподання заяви про розгляд справи за його відсутності, або неподання позивачем витребуваних судом матеріалів, або за його заявою (клопотанням) [1]. Підставами ж залишення заяви без розгляду є обставини, передбачені ст. 257 ЦПК України, хоча і не обмежені лише нею. Так, відповідно до ч. 1 ст. 257 ЦПК України, суд постановляє ухвалу про залишення позову без розгляду, якщо:

1. Позов подано особою, яка не має цивільної процесуальної дієздатності (п. 1 ч. 1 ст. 257 ЦПК України).

Ухвалою від 10 вересня 2020 року Шосткинського міськрайонного суду Сумської області позовна заява Шосткинської міськрайонної філії Сумського центру зайнятості до ОСОБА_1 про стягнення допомоги по безробіттю залишена без розгляду з підстави, передбаченої п. 1 ч. 1 ст. 257 ЦПК України, оскільки позивач не є юридичною особою, а отже не володіє цивільною процесуальною дієздатністю. 30 вересня 2020 року до суду надійшла заява позивача про повернення сплаченого судового збору в сумі 2007 грн. Суд, керуючись ч. 1 ст. 7 Закону України «Про судовий збір», задовольнив клопотання позивача та постановив повернути йому судовий збір [5].

2. Позовну заяву від імені заінтересованої особи подано особою, яка не має повноважень на ведення справи (п. 2 ч. 1 ст. 257 ЦПК України).

04 листопада 2019 року представник позивача ОСОБА_2, діючи на підставі нотаріально посвідченої довіреності, в інтересах ОСОБА_1, звернувся до суду із позовом до Семенівської сільської ради Бердичівського району Житомирської області про визнання права власності на земельну частку (пай) в порядку спадкування, яка не охоплена заповітом. Суд, виходячи з того, що вимогами ЦПК України чітко передбачено, що в справах загального позовного провадження інтереси учасника справи має право представляти тільки адвокат, повноваження якого як представника мають підтверджуватися дові-

реністю або органом, виданим відповідно до Закону України «Про адвокатуру і адвокатську діяльність», суд, дослідивши матеріали справи, дійшов висновку, що позовна заява, подана представником позивача, є такою, що подана особою, яка не має повноважень на ведення справи, а тому 14 листопада 2020 року постановив ухвалу про залишення позовної заяви без розгляду. Згодом до Бердичівського міськрайонного суду Житомирської області звернулася представник позивача з заявою про повернення судового збору в сумі 1081,50 грн, сплаченого при поданні позовної заяви. Суд, керуючись ч. 1 ст. 7 Закону України «Про судовий збір», задовольнив клопотання позивача та постановив повернути йому судовий збір [6].

3. Належним чином повідомлений позивач повторно не з'явився в судові засідання або не повідомив про причини неявки, крім випадку, якщо від нього надійшла заява про розгляд справи за його відсутності і його нез'явлення не перешкоджає розгляду справи (п. 3 ч. 1 ст. 257 ЦПК України).

Як зазначено, п. 4 ч. 1 ст. 7 Закону України «Про судовий збір» виключає цю підставу із кола обставин, що допускають повернення судового збору у зв'язку із залишенням заяви без розгляду. Однак потрібно зазначити про деяку суттєву відмінність у конструюванні цієї підстави в Законі України «Про судовий збір» та ЦПК України. Так, п. 4 ч. 1 ст. 7 Закону України «Про судовий збір» наголошує на тому, що судовий збір не може бути повернутий у разі залишення заяви без розгляду у випадку, коли цей інститут був застосований у зв'язку із повторним неприбуттям позивача без поважних причин на судові засідання та не подання ним заяви про розгляд справи у його відсутності, тоді як п. 3 ч. 1 ст. 257 ЦПК України взагалі серед умов її застосування не передбачає врахування причин неявки позивача. З іншого боку, ч. 5 ст. 223 ЦПК України сформульована так, що причини неявки позивача все-таки мають значення при залишенні позовної заяви без розгляду, адже зазначена норма передбачає, що у разі повторної неявки позивача в судові засідання без поважних причин або неповідомлення ним про причини неявки суд залишає позовну заяву без розгляду, крім випадку, якщо від нього надійшла заява про розгляд справи за його відсутності, і його нез'явлення не перешкоджає вирішенню спору [3]. Як бачимо, є певна правова невизначеність у правовій регламентації такої підстави залишення заяви без розгляду, як повторна неявка позивача в судові засідання, яка потребує законодавчого реагування.

Хоча, варто зазначити, що застосування цієї норми на практиці в судів труднощів не

викликає. Так, наприклад, у жовтні 2019 року позивач ОСОБА_1 звернувся до Дарницького районного суду м. Києва із позовною заявою до відповідачів ОСОБА_2, ПАТ «Національна акціонерна страхова компанія «Оранта» про стягнення матеріальної та моральної шкоди, завданої внаслідок дорожньо-транспортної пригоди. 26 лютого 2020 та 04 червня 2020 року позивач у судові засідання не з'явився, про час і місце судового розгляду справи повідомлений судом належним чином, про причини неявки ним суд не повідомлено та не реалізовано процесуальне право на подання заяви про розгляд справи за його відсутності. А тому суд, керуючись п. 3 ч. 1 ст. 257 ЦПК України, постановив позовну заяву ОСОБА_1 залишити без розгляду [7]. Згодом до суду звернувся позивач із клопотанням про повернення судового збору. Суд, дослідивши матеріали справи, подану заяву, дійшов висновку, що вона задоволенню не підлягає з огляду на норму п. 4 ч. 1 ст. 7 Закону України «Про судовий збір», яка передбачає повернення судового збору у випадку залишення заяви або скарги без розгляду, крім випадків, зокрема залишення заяви або скарги без розгляду у зв'язку із повторною неявкою позивача, а тому прийняв рішення відмовити позивачу у задоволенні заяви [8].

Ще один момент, на який ми б хотіли зауважити, це те, що п. 4 ч. 1 ст. 7 Закону України «Про судовий збір» не передбачає можливості повернення судового збору у випадку залишення заяви без розгляду у зв'язку залишенням без поважних причин судового засідання позивачем. Потрібно наголосити, що з новелізацією цивільного процесуального законодавства, яка відбулась із набранням чинності Законом України «Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів» [9], із переліку підстав, передбачених ст. 257 ЦПК України, була вилучена така підстава, як залишення позивачем (його представником) зали судового засідання. Проте, вона була залишена законодавцем у статті, що регулює наслідки неявки учасників справи в судові засідання, і відповідно до якої наслідки, визначені чч. 3–5 ст. 223 ЦПК України, настають і у тому випадку, коли учасники справи (чи їх представники) залишають залу судових засідань (ч. 6 ст. 223 ЦПК України). Отже, хоча підстава й була вилучена із «загального списку» підстав залишення заяви без розгляду, передбаченого ч. 1 ст. 257 ЦПК України, однак вона і надалі є, і навіть доволі часто її застосовують у судовій практиці [10; 11; 12].

4. У провадженні цього чи іншого суду є справа із спору між тими самими сторонами, про той самий предмет і з тих самих підстав (п. 4 ч. 1 ст. 257 ЦПК України).

20 серпня 2020 року ОСОБА_1 звернулась до Малиновського районного суду м. Одеси з позовною заявою до ОСОБА_2 про розірвання шлюбу. Ухвалою суду від 28 серпня 2020 року позовну заяву прийнято до розгляду та провадження у справі відкрито, визначено розгляд справи проводити в порядку загального позовного провадження. Згодом до канцелярії суду надійшла заява від представника відповідача про те, що у провадженні цього суду є справа із спору між тими самими сторонами, про той самий предмет і з тих самих підстав, а тому просить вказаний позов залишити без розгляду. Суд, дослідивши матеріали справи, та керуючись п. 4 ч. 1 ст. 257 ЦПК України, 21 вересня 2020 року постановив ухвалу про залишення заяви без розгляду [13]. Згодом до Малиновського районного суду м. Одеси звернулась ОСОБА_1 із заявою про повернення судового збору, в якій просила суд повернути сплачений судовий збір у розмірі 840,80 грн при подачі позовної заяви. Дослідивши матеріали справи, та керуючись п. 4 ч. 1 ст. 7 Закону України «Про судовий збір», суд постановив задовольнити заяву та повернути позивачу судовий збір [14].

5. Позивач до початку розгляду справи по суті подав заяву про залишення позову без розгляду (п. 5 ч. 1 ст. 257 ЦПК України).

Відповідно до п. 4 ч. 1 ст. 7 Закону України «Про судовий збір», сплачена сума судового збору повертається за клопотанням особи, яка його сплатила, за ухвалою суду в разі залишення заяви або скарги без розгляду, крім випадків, якщо такі заяви або скарги залишені без розгляду за його заявою (клопотанням) самого позивача (заявника). Отже, така підстава застосування інституту залишення заяви без розгляду, як подання позивачем до початку розгляду справи по суті заяви про залишення позову без розгляду, є радше виключенням із загального правила про повернення судового збору у зв'язку із закінченням розгляду цивільної справи без ухвалення судового рішення, зокрема, у формі залишення заяви без розгляду.

Як правило, в судів не виникають труднощі із застосуванням цієї норми на практиці й у разі надходження від особи заяви про повернення судового збору у зв'язку із залишенням заяви без розгляду з підстави, передбаченої п. 5 ч. 1 ст. 257 ЦПК України, суди відмовляють у задоволенні такої заяви [15; 16; 17; 18].

Однак бувають і випадки, коли суди, ігноруючи законодавчо встановлену заборону повернення судового збору у зв'язку із зали-

шенням заяви без розгляду на підставі п. 5 ч. 1 ст. 257 ЦПК України, все ж таки задовольняють клопотання про повернення судового збору.

Так, у провадженні Буського районного суду перебувала цивільна справа за позовом ОСОБА_1 до ТОВ АГРО-ЛАН про розірвання договору оренди землі. До початку судового засідання позивач подав заяву з проханням справу залишити без розгляду. Ухвалою Буського районного суду від 16 травня 2018 року позовну заяву ОСОБА_1 залишено без розгляду на підставі п. 5 ч. 1 ст. 257 ЦПК України [19]. А ухвалою Буського районного суду від 18 травня 2018 року заяву позивача про повернення судового збору було задоволено та зобов'язано Управління Державної казначейської служби України у Буському районі Львівської області повернути ОСОБА_1 судовий збір в розмірі 704 грн 80 коп. [20]. Аналогічно вчинив і Центральний районний суд м. Миколаєва у справі за позовною заявою ОСОБИ_1 до ОСОБИ_2 про визначення порядку користування нерухомим майном [21].

6. Між сторонами укладено угоду про передачу спору на вирішення до третейського суду, і від відповідача не пізніше початку розгляду справи по суті, але до подання ним першої заяви щодо суті спору надійшли заперечення проти вирішення спору в суді, якщо тільки суд не визнає, що така угода є недійсною, втратила чинність або не може бути виконана (п. 6 ч. 1 ст. 257 ЦПК України).

ТОВ «Споживчий центр» звернулося до Чорнобаївського районного суду Черкаської області з позовною заявою до ОСОБА_1 про стягнення заборгованості. Від представника відповідача надійшла заява, в якій він просить залишити без розгляду позов згідно з п. 6 ч. 1 ст. 257 ЦПК України, посилаючись на п. 10.1, 10.2, 10.3, 10.4 кредитного договору, який був укладений між позивачем і відповідачем 24 листопада 2020 року, та ст. 5 Закону України «Про третейські суди». Дослідивши матеріали справи, суд дійшов висновку про задоволення клопотання відповідача та залишення позовної заяви без розгляду з підстави, передбаченої п. 6 ч. 1 ст. 257 ЦПК України. Крім того, суд зауважив на можливість повернення позивачем судового збору згідно з п. 4 ч. 1 ст. 7 Закону України «Про судовий збір», проте зазначив, що на даний час немає підстав для повернення сплаченого судового збору у зв'язку з відсутністю самого клопотання позивача про повернення судового збору [22].

7. Дієдатна особа, в інтересах якої у встановлених законом випадках відкрито провадження у справі за заявою іншої особи, не підтримує заявлених вимог і від неї надій-

шла відповідна заява (п. 7 ч. 1 ст. 257 ЦПК України).

До Слов'янського міськрайонного суду Донецької області звернулася ОСОБА_1, що діє в інтересах ОСОБА_2 із позовною заявою до Слов'янської міської ради Донецької області про визначення додаткового строку для подання заяви про прийняття спадщини. Ухвалою від 23 жовтня 2020 року у справі відкрито загальне позовне провадження. 16 листопада 2020 року до суду подано заяву від ОСОБА_1, в якій вона просить залишити вказану позовну заяву без розгляду з підстави, передбаченої п. 7 ч. 1 ст. 257 ЦПК України, та повернути їй сплачений судовий збір. Суд, дослідивши матеріали справи, задовольнив клопотання позивача, постановивши ухвалу про залишення заяви без розгляду та повернення судового збору у сумі 840 грн 80 коп. [23].

8. Провадження у справі відкрито за заявою, поданою без додержання вимог, викладених у ст.ст. 175 і 177 ЦПК України, і позивач не усунув цих недоліків у встановлений судом строк (п. 8 ч. 1 ст. 257 ЦПК України).

Позивач ТОВ ФК «Довіра та Гарантія» звернувся до Красноармійського міськрайонного суду Донецької області з позовом до ОСОБА_1, ОСОБА_2, третя особа ОСОБА_3, про звернення стягнення на предмет іпотеки. Після відкриття провадження у справі судом було з'ясовано те, що позивачем не надано доказів підтвердження суми заборгованості та не зазначено ціни позову. Ухвалою суду від 27 грудня 2019 року позивачу був даний строк для усунення недоліків, а саме для надання доказів для підтвердження суми заборгованості та зазначення ціни позову в строк до 16 січня 2020 року. Копію ухвали суду від 27 грудня 2019 року позивач отримав 08 січня 2020 року. Ухвалою Красноармійського міськрайонного суду Донецької області від 16 січня 2020 року позовну заяву ТОВ ФК «Довіра та Гарантія» до ОСОБА_1, ОСОБА_2, третя особа ОСОБА_3, про звернення стягнення на предмет іпотеки залишено без розгляду, як таку, що подана без додержання вимог, викладених у ст.ст. 175 і 177 ЦПК України, і позивач не усунув цих недоліків у встановлений судом строк [24]. Суд ухвалою від 23 січня 2020 року зобов'язав повернути позивачу сплачену ними суму судового збору в розмірі 1921,00 грн [25].

9. Позивач без доказних причин не подав витребувані судом докази, необхідні для вирішення спору (п. 9 ч. 1 ст. 257 ЦПК України).

Потрібно зазначити, що хоча п. 4 ч. 1 ст. 7 Закону України «Про судовий збір» передбачений такий виняток із підстав залишення заяви без розгляду, що допускають повернення судо-

вого збору, як «неподання позивачем витребуваних судом матеріалів», ідеться саме про не подання доказів, і не будь-яких доказів, а лише тих, без яких вирішення справи видається неможливим.

Так, наприклад, ОСОБА_1 звернувся до Шевченківського районного суду м. Києва з позовною заявою до ОСОБА_2, ОСОБА_3, ОСОБА_4 про розірвання договору довічного утримання. Ухвалою Шевченківського районного суду м. Києва від 24 лютого 2020 року провадження у справі відкрито у порядку загального позовного провадження, підготовче засідання призначене на 18 березня 2020 року. Крім того, цією ухвалою суд зобов'язав позивача надати суду оригінал договору довічного утримання, укладеного 16 серпня 2013 року між ОСОБА_1 та ОСОБА_5, зареєстрованого в реєстрі за № 1319, протягом п'яти днів із дня отримання ним ухвали. 26 лютого 2020 року представник позивача отримав зазначену ухвалу наручно, про що свідчила розписка у матеріалах справи. Станом на 23 червня 2020 року жодних документів від позивача на виконання ухвали від 24 лютого 2020 року до суду не надходило у зв'язку з чим суд прийняв рішення залишити позовну заяву ОСОБА_1 без розгляду [26]. З часом до суду надійшла заява від позивача про повернення судового збору, сплаченого ним при зверненні до суду з позовом у розмірі 1488,25 грн. Суд, керуючись п. 4 ч. 1 ст. 7 Закону України «Про судовий збір», та враховуючи ту обставину, що позовну заяву було залишено без розгляду у зв'язку із неподанням позивачем витребуваних судом матеріалів, дійшов висновку, що у суду немає правових підстав для повернення позивачу сплаченого ним судового збору, а тому в задоволенні заяви про повернення судового збору відмовив [27].

10. Позивач у визначений строк не вніс кошти для забезпечення судових витрат відповідача і відповідач подав заяву про залишення позову без розгляду (п. 10 ч. 1 ст. 257 ЦПК України).

10 липня 2019 року до Центрально-Міського районного суду м. Кривого Рогу Дніпропетровської області ТОВ «Агроальянс» звернулось із позовною заявою до ОСОБА_1 про стягнення боргу за договорами позики. Ухвалою від 12 січня 2020 року задоволено заяву представника відповідача про забезпечення судових витрат відповідача по цивільній справі. Зобов'язано ТОВ «Агроальянс» у строк протягом десяти днів із дня отримання ухвали внести на депозитний рахунок суду грошові кошти в сумі 55000,00 грн для забезпечення можливого відшкодування майбутніх витрат відповідача на професійну правничу допомогу та інших

витрат, які має понести відповідач у зв'язку із розглядом справи, надавши суду докази внесення на депозитний рахунок суду вказаної грошової суми. 12 січня 2021 року представник позивача отримав під розписку копію вказаної ухвали, а 27 січня 2021 року від представника відповідачки надійшло клопотання про залишення позову без розгляду з підстави, передбаченої п. 10 ч. 1 ст. 257 ЦПК України, мотивуючи тим, що позивач у визначений судом строк не вніс кошти для забезпечення судових витрат. Суд, дослідивши матеріали справи, прийняв рішення задовольнити клопотання відповідача, а також на підставі п. 4 ч. 1 ст. 7 Закону України «Про судовий збір» постановив повернути ТОВ «Агроальянс» з державного бюджету судовий збір, сплачений за подання позовної заяви в сумі 177907,50 грн [28].

11. Після відкриття провадження судом встановлено, що позивачем подано до цього самого суду інший позов (позови) до цього самого відповідача (відповідачів) з тим самим предметом та з однакових підстав і щодо такого позову (позовів) на час вирішення питання про відкриття провадження у справі, що розглядається, не постановлена ухвала про відкриття або відмову у відкритті провадження у справі, повернення позовної заяви або залишення позову без розгляду (п. 11 ч. 1 ст. 257 ЦПК України).

Позивач ОСОБА_1 звернулася до Козятинського міськрайонного суду Вінницької області із позовом до ОСОБА_2 про поділ майна подружжя, встановлення порядку користування майном. 20 липня 2020 року позивачем на адресу суду подано клопотання про залишення позовної заяви без розгляду та повернення сплаченого нею судового збору за подання вказаного позову у розмірі 12191,60 грн, оскільки на розгляді у Козятинському міськрайонному суді Вінницької області знаходиться цивільна справа № 133/1750/20 за її позовом до ОСОБА_2 про поділ в натурі спільного сумісного майна подружжя та встановлення порядку користування земельною ділянкою. Суд, встановивши, що в Козятинському міськрайонному суді Вінницької області знаходиться в провадженні дві цивільні справи за позовом одного позивача до того ж самого відповідача з тим самим предметом та з однакових підстав, вирішив клопотання позивача задовольнити та постановив ухвалу про залишення заяви без розгляду з підстави, передбаченої п. 11 ч. 1 ст. 257 ЦПК України. Крім того, суд, виходячи із п. 4 ч. 1 ст. 7 Закону України «Про судовий збір», також задовольнив клопотання позивача про повернення йому суми сплаченого збору [29].

12. Між сторонами укладено угоду про передачу спору на вирішення суду іншої держави, якщо право укласти таку угоду передбачене законом або міжнародним договором України, за винятком випадків, якщо суд визнає, що така угода суперечить закону або міжнародному договору України, є недійсною, втратила чинність або не може бути виконана (п. 12 ч. 1 ст. 257 ЦПК України).

Так, наприклад, до Приморського районного суду м. Одеси із позовною заявою звернувся позивач про стягнення компенсації у зв'язку зі смертю. 02 липня 2018 року до суду надійшла заява від представника відповідача, згідно з якою просив позов залишити без розгляду, мотивуючи тим, що відповідно до п. 22.1 ст. 22 Трудового договору моряка всі спори, які виникли у рамках чи у зв'язку з дійсним контрактом, підлягають вирішенню в рамках англійського права, яке є правом, що превалює і визначає взаємовідносини між судовласником та моряком і розглядається під виключною юрисдикцією уповноважених судів Англії. Суд, дослідивши матеріали справи, вирішив задовольнити заяву відповідача та залишити позовну заяву без розгляду на підставі п. 12 ч. 1 ст. 257 ЦПК України [30]. Постановлення такої ухвали відповідно до п. 4 ч. 1 ст. 7 Закону України «Про судовий збір» надає позивачеві в майбутньому можливість звернення до суду із заявою про повернення йому судового збору, що був ним сплачений за звернення до суду.

3. Повернення судового збору у разі залишення заяви або скарги без розгляду: de lege ferenda

Отже, п. 4 ч. 1 ст. 7 Закону України «Про судовий збір» дає можливість повернення судового збору у разі завершення розгляду цивільної справи без ухвалення судового рішення у формі залишення заяви без розгляду з усіх підстав, окрім тих, котрі становлять виключення через пряму вказівку закону, а це зокрема підстав, передбачені п. 3, 5 та 9 ч. 1 ст. 257 ЦПК України, а також ч. 6 ст. 223 ЦПК України. Постає законодавче питання про мотиви законодавця вилучення з такої правової конструкції, як повернення судового збору саме цих підстав залишення заяви без розгляду. Найлогічнішим видається, що таке позбавлення особи можливості повернення коштів, що вона сплатила за звернення до суду, є певним видом відповідальності, своєрідною санкцією за зловживання особою своїми процесуальними правами чи невиконання нею процесуальних обов'язків. У цьому випадку видається дивним застосовувати «покарання» до особи лише за те, що вона скористалася своїм процесуальним правом на

припинення провадження у справі, яку ж ініціювала, враховуючи також те, що законодавець окреслив часові межі реалізації цієї правомочності початком розгляду справи по суті (п. 5 ч. 1 ст. 257 ЦПК України). Саме собою відкликання особою позовної заяви не свідчить про зловживання нею процесуальними правами, а тому навряд чи може викликати настання для неї несприятливих наслідків. З іншого боку, слід визнати, що позбавлення особи права на повернення судового збору у випадку залишення заяви без розгляду у зв'язку із відкликанням позовної заяви (заяви) виконує певну превентивну (стримуючу) функцію (роль «процесуального буфера») від поспішного, невиваженого, необгрунтованого звернення до суду із позовною заявою (заявою). На нашу думку, баланс у цьому питанні можна досягти шляхом установлення можливості часткового повернення особі коштів, що були нею сплачені. За нинішнього правового регулювання реалізації права на відкликання позовної заяви, передусім з огляду на часові межі його реалізації, на нашу думку, доцільно було б передбачити щонайменше 50% повернення сплачених позивачем (заявником) коштів.

Якщо ж преференції у трактуванні позбавлення особи можливості повернення сплаченого нею судового збору надаватимуться в сторону виконання ним штрафних функцій, тоді доцільно говорити про настання таких правових наслідків, щонайменше у випадку свідомого порушення позивачем (заявником) умов реалізації права на звернення до суду. А це, наприклад, відсутність одночасного звернення із тотожними позовними заявами (заявами) до декількох судів, про що зрештою, відповідно до п. 10 ч. 3 ст. 175 ЦПК України, мають підтвердити позивачі в своїх позовних заявах. Тому постає питання про можливість позбавлення особи права на повернення судового збору у випадку залишення заяви без розгляду, якщо у провадженні цього чи іншого суду є справа із спору між тими самими сторонами, про той самий предмет і з тих самих підстав (п. 4 ч. 1 ст. 257 ЦПК України) або ж після відкриття провадження судом установлено, що позивачем подано до цього самого суду інший позов

(позови) до цього самого відповідача (відповідачів) з тим самим предметом та з однакових підстав і щодо такого позову (позовів) на час вирішення питання про відкриття провадження у справі, що розглядається, не постановлена ухвала про відкриття або відмову у відкритті провадження у справі, повернення позовної заяви або залишення позову без розгляду (п. 11 ч. 1 ст. 257 ЦПК України).

До підстав залишення заяви без розгляду, що свідчать про порушення особою умов реалізації права на звернення до суду, а відповідно із втратою права на повернення судового збору слід було віднести і такі, як позов подано особою, яка не має цивільної процесуальної дієздатності (п. 4 ч. 1 ст. 257 ЦПК України); позовну заяву від імені заінтересованої особи подано особою, яка не має повноважень на ведення справи (п. 2 ч. 1 ст. 257 ЦПК України); провадження у справі відкрито за заявою, поданою без додержання вимог, викладених у ст.ст. 175 і 177 ЦПК України, і позивач не усунув цих недоліків у встановлений судом строк (п. 8 ч. 1 ст. 257 ЦПК України). Вилучення цих обставин із підстав залишення заяви без розгляду, що надають право на повернення судового збору, з одного боку, буде дисциплінувати позивачів (заявників) у дотриманні умов звернення до суду, а з іншого – дасть змогу збалансувати інтереси держави на стягнення судового збору за здійснення судочинства й інтереси особи на доступ до нього.

Висновки

Хоча нині п. 4 ч. 1 ст. 7 Закону України «Про судовий збір» дає можливість повернення судового збору в разі завершення розгляду цивільної справи без ухвалення судового рішення у формі залишення заяви без розгляду з усіх підстав, окрім тих, котрі становлять виключення через пряму вказівку закону, а це зокрема підстави, передбачені п. 3, 5 та 9 ч. 1 ст. 257 ЦПК України, а також ч. 6 ст. 223 ЦПК України, цей перелік потребує коригування та доповнення, що дасть змогу досягнути балансу інтересів і держави на стягнення судового збору за здійснення судочинства, і позивачів (заявників) щодо реалізації права на судовий захист.

Список використаних джерел

1. Про судовий збір : Закон України від 08 липня 2011 р. № 3674-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3674-17#Text> (дата звернення: 01.05.2021).
2. Про державне мито : Декрет Кабінету Міністрів України від 21 січня 1993 р. № 7-93. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/7-93/ed20210613#Text> (дата звернення: 01.05.2021).
3. Цивільний процесуальний кодекс України від 18 березня 2004 р. № 1618-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text> (дата звернення: 01.05.2021).

4. Воробель У. Б. Повернення судового збору у зв'язку зі зменшенням розміру позовних вимог або внесенням судового збору в більшому розмірі, ніж встановлено законом. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія юридична*. 2017. Вип. 3. С. 40–54.
5. Ухвала Шосткинського міськрайонного суду Сумської області від 20 жовтня 2020 р. у справі № 589/3042/19. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/92850478> (дата звернення: 01.05.2021).
6. Ухвала Бердичівського міськрайонного суду Житомирської області від 29 січня 2020 р. у справі № 274/6950/19. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/87217780> (дата звернення: 01.05.2021).
7. Ухвала Дарницького районного суду м. Києва від 04 червня 2020 р. у справі № 753/325/21. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/89647030> (дата звернення: 01.05.2021).
8. Ухвала Дарницького районного суду м. Києва від 13 січня 2021 р. у справі № 753/325/21. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/94106200> (дата звернення: 01.05.2021).
9. Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів : Закон України від 03 жовтня 2017 р. № 2147-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2147-19/conv#Text> (дата звернення: 01.05.2021).
10. Ухвала Жмеринського міськрайонного суду Вінницької області від 10 березня 2021 р. у справі № 130/279/20. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/95417202> (дата звернення: 01.05.2021).
11. Ухвала Новоселицького районного суду Чернівецької області від 25 січня 2021 року у справі № 720/1939/20. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/94351512> (дата звернення: 01.05.2021).
12. Ухвала Печерського районного суду м. Києва від 01 березня 2021 року у справі № 757/6554/19-ц. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/95397507> (дата звернення: 01.05.2021).
13. Ухвала Малиновського районного суду м. Одеси від 21 вересня 2020 р. у справі № 757/6554/19-ц. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/91709159> (дата звернення: 01.05.2021).
14. Ухвала Малиновського районного суду м. Одеси від 28 жовтня 2020 р. у справі № 521/13687/20. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/92871247> (дата звернення: 01.05.2021).
15. Ухвала Білгород-Дністровського міськрайонного суду Одеської області від 21 липня 2020 р. у справі № 495/8387/18. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/90508539> (дата звернення: 01.05.2021).
16. Ухвала Житомирського районного суду Житомирської області від 11 січня 2021 р. у справі № 278/1845/20. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/94045033> (дата звернення: 01.05.2021).
17. Ухвала Ленінського районного суду м. Запоріжжя від 12 жовтня 2020 р. у справі № 334/3491/19. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/92388234> (дата звернення: 01.05.2021).
18. Ухвала Северодонецького міського суду Луганської області від 19 березня 2021 р. у справі № 428/9462/20. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/95851469> (дата звернення: 01.05.2021).
19. Ухвала Буського районного суду Львівської області від 16 травня 2018 р. у справі № 440/201/18. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/74036842> (дата звернення: 01.05.2021).
20. Ухвала Буського районного суду Львівської області від 18 травня 2018 р. у справі № 440/201/18. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/74075145> (дата звернення: 01.05.2021).
21. Ухвала Центрального районного суду м. Миколаєва від 14 січня 2021 р. у справі № 490/8134/20. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/94165864> (дата звернення: 01.05.2021).
22. Ухвала Чорнобаївського районного суду Черкаської області від 26 квітня 2021 р. у справі № 709/303/21. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/96582957> (дата звернення: 01.05.2021).
23. Ухвала Слов'янського міськрайонного суду Донецької області від 16 листопада 2020 р. у справі № 243/9276/20. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/92892549> (дата звернення: 01.05.2021).
24. Ухвала Красноармійського міськрайонного суду Донецької області від 16 січня 2020 р. у справі № 235/5467/19. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/86969657> (дата звернення: 01.05.2021).
25. Ухвала Красноармійського міськрайонного суду Донецької області від 23 січня 2020 р. у справі № 235/5467/19. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/87095339> (дата звернення: 01.05.2021).
26. Ухвала Шевченківського районного суду м. Києва від 23 червня 2020 р. у справі № 761/42204/19. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/89989306> (дата звернення: 01.05.2021).
27. Ухвала Шевченківського районного суду м. Києва від 16 березня 2021 р. у справі № 761/42204/19. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/95555067> (дата звернення: 01.05.2021).
28. Ухвала Центрально-Міського районного суду міста Кривого Рогу Дніпропетровської області від 27 січня 2021 р. у справі № 216/4271/19. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/94486245> (дата звернення: 01.05.2021).
29. Ухвала Козятинського міськрайонного суду Вінницької області від 30 липня 2020 р. у справі № 133/1219/20. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/90687912> (дата звернення: 01.05.2021).
30. Ухвала Приморського районного суду м. Одеси від 16 липня 2018 р. у справі № 522/2663/17. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/75389084> (дата звернення: 01.05.2021).

References

1. Pro sudovyi zbir : Zakon Ukrainy vid 08 lytnia 2011 roku № 3674-VI [On court fees: Law of Ukraine of July 8, 2011 No 3674-VI]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3674-17#Text> [in Ukr.].
2. Pro derzhavne myto : Dekret Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 21 sichnia 1993 roku № 7-93 [On state duty: Decree of the Cabinet of Ministers of Ukraine of January 21, 1993 No 7-93]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/7-93/ed20210613#Text> [in Ukr.].
3. Tsyvilnyi protsesualnyi kodeks Ukrainy vid 18 bereznia 2004 roku № 1618-IV [Civil Procedure Code of Ukraine of March 18, 2004 No 1618-IV]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text> [in Ukr.].
4. Vorobel, U. (2017). Povnennia sudovoho zboru u zviazku zi zmenshenniam rozmiru pozovnykh vymoh abo vnesenniam sudovoho zboru v bilshomu rozmiri, nizh ustanovleno zakonom [Reimbursement of court fee on the basis of reduction of the claim demands scope or payment of court fee in a larger than established by law amount]. *Naukovyi visnyk Lvivskoho derzhavnoho universytetu vnutrishnikh sprav. Seriiia yurydychna (The Scientific Bulletin of Lviv State University of Internal Affairs. Legal series)*, 3, 40–54 [in Ukr.].
5. Ukhvala Shostkynskoho miskraionnoho sudu Sumskoi oblasti vid 20 zhovtnia 2020 roku u spravi № 589/3042/19 [The decision of the Shostka City District Court of Sumy region of October 20, 2020 in the case No 589/3042/19]. Retrieved from <https://reyestr.court.gov.ua/Review/92850478> [in Ukr.].
6. Ukhvala Berdychivskoho miskraionnoho sudu Zhytomyrskoi oblasti vid 29 sichnia 2020 roku u spravi № 274/6950/19 [The decision of the Berdychiv City District Court of the Zhytomyr Region of January 29, 2020 in case No 274/6950/19]. Retrieved from <https://reyestr.court.gov.ua/Review/87217780> [in Ukr.].
7. Ukhvala Darnytskoho raionnoho sudu m. Kyieva vid 04 chervnia 2020 roku u spravi № 753/325/21 [The decision of the Darnytsia District Court of Kyiv of June 4, 2020 in case No 753/325/21]. Retrieved from <https://reyestr.court.gov.ua/Review/89647030> [in Ukr.].
8. Ukhvala Darnytskoho raionnoho sudu m. Kyieva vid 13 sichnia 2021 roku u spravi № 753/325/21 [The decision of the Darnytsia District Court of Kyiv of January 13, 2021 in case No 753/325/21]. Retrieved from <https://reyestr.court.gov.ua/Review/94106200> [in Ukr.].
9. Pro vnesennia zmin do Hospodarskoho protsesualnoho kodeksu Ukrainy, Tsyvilnoho protsesualnoho kodeksu Ukrainy, Kodeksu administratyvnoho sudochynstva Ukrainy ta inshykh zakonodavchykh aktiv : Zakon Ukrainy vid 03 zhovtnia 2017 roku № 2147-VIII [On amendments to the Commercial Procedural Code of Ukraine, the Civil Procedure Code of Ukraine, the Code of Administrative Procedure of Ukraine and other legislative acts: Law of Ukraine of October 3, 2017 No 2147-VIII]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2147-19/conv#Text> [in Ukr.].
10. Ukhvala Zhmerynskoho miskraionnoho sudu Vinnytskoi oblasti vid 10 bereznia 2021 roku u spravi № 130/279/20 [The decision of the Zhmerynsky City District Court of the Vinnytsia Region of March 10, 2021 in case No 30/279/20]. Retrieved from <https://reyestr.court.gov.ua/Review/95417202> [in Ukr.].
11. Ukhvala Novoselytskoho raionnoho sudu Chernivetskoi oblasti vid 25 sichnia 2021 roku u spravi № 720/1939/20 [The decision of the Novoselytsky District Court of the Chernivtsi Region of January 25, 2021 in case No 720/1939/20]. Retrieved from <https://reyestr.court.gov.ua/Review/94351512> [in Ukr.].
12. Ukhvala Pecherskoho raionnoho sudu m. Kyieva vid 01 bereznia 2021 roku u spravi № 757/6554/19-ts [The decision of Decision of the Pechersk District Court of Kyiv of March 1, 2021 in case No 757/6554/19-ts]. Retrieved from <https://reyestr.court.gov.ua/Review/95397507> [in Ukr.].
13. Ukhvala Malynovskoho raionnoho sudu m. Odesy vid 21 veresnia 2020 roku u spravi № 757/6554/19-ts [The decision of the Malynovsky district court of Odessa of September 21, 2020 in case No 757/6554/19-ts]. Retrieved from <https://reyestr.court.gov.ua/Review/91709159> [in Ukr.].
14. Ukhvala Malynovskoho raionnoho sudu m. Odesy vid 28 zhovtnia 2020 roku u spravi № 521/13687/20 [The decision of the Malynovsky district court of Odessa of October 28, 2020 in the case No 521/13687/20]. Retrieved from <https://reyestr.court.gov.ua/Review/92871247> [in Ukr.].
15. Ukhvala Bilhorod-Dnistrovskoho miskraionnoho sudu Odeskoi oblasti vid 21 lytnia 2020 roku u spravi № 495/8387/18 [The decision of the Belgorod-Dniester City District Court of Odessa region of July 21, 2020 in the case No 495/8387/18]. Retrieved from <https://reyestr.court.gov.ua/Review/90508539> [in Ukr.].
16. Ukhvala Zhytomyrskoho raionnoho sudu Zhytomyrskoi oblasti vid 11 sichnia 2021 roku u spravi № 278/1845/20 [The decision of the Zhytomyr District Court of the Zhytomyr Region of January 11, 2021 in case No 278/1845/20]. Retrieved from <https://reyestr.court.gov.ua/Review/94045033> [in Ukr.].
17. Ukhvala Leninskoho raionnoho sudu m. Zaporizhzhia vid 12 zhovtnia 2020 roku u spravi № 334/3491/19 [The decision of the Leninsky District Court of Zaporizhia of October 12, 2020 in case No 334/3491/19]. Retrieved from <https://reyestr.court.gov.ua/Review/92388234> [in Ukr.].

18. Ukhvala Sievierodonetskoho miskoho sudu Luhanskoi oblasti vid 19 bereznia 2021 roku u spravi № 428/9462/20 [The decision of the Severodonetsk City Court of the Luhansk Region of March 19, 2021 in case No 428/9462/20]. Retrieved from <https://reyestr.court.gov.ua/Review/95851469> [in Ukr.].
19. Ukhvala Buskoho raionnoho sudu Lvivskoi oblasti vid 16 travnia 2018 roku u spravi № 440/201/18 [The decision of the Busk District Court of the Lviv Region of May 16, 2018 in case No 440/201/18]. Retrieved from <https://reyestr.court.gov.ua/Review/74036842> [in Ukr.].
20. Ukhvala Buskoho raionnoho sudu Lvivskoi oblasti vid 18 travnia 2018 roku u spravi № 440/201/18 [The decision of the Busk District Court of the Lviv Region of May 18, 2018 in case No 440/201/18]. Retrieved from <https://reyestr.court.gov.ua/Review/74075145> [in Ukr.].
21. Ukhvala Tsentralnoho raionnoho sudu m. Mykolaieva vid 14 sichnia 2021 roku u spravi № 490/8134/20 [The decision of the Central district court of Nikolaev from January 14, 2021 in case № 490/8134/20]. Retrieved from <https://reyestr.court.gov.ua/Review/94165864> [in Ukr.].
22. Ukhvala Chornobayivskoho raionnoho sudu Cherkaskoi oblasti vid 26 kvitnia 2021 roku u spravi № 709/303/21 [The decision of the Chornobayiv District Court of Cherkasy Region of April 26, 2021 in case No 709/303/21]. Retrieved from <https://reyestr.court.gov.ua/Review/96582957> [in Ukr.].
23. Ukhvala Slov'ianskoho miskraionnoho sudu Donetskoi oblasti vid 16 lystopada 2020 roku u spravi № 243/9276/20 [The decision of the Slavic City District Court of Donetsk region of November 16, 2020 in the case 243/9276/20]. Retrieved from <https://reyestr.court.gov.ua/Review/92892549> [in Ukr.].
24. Ukhvala Krasnoarmiiskoho miskraionnoho sudu Donetskoi oblasti vid 16 sichnia 2020 roku u spravi № 235/5467/19 [The decision of the Red Army City District Court of Donetsk region of January 23, 2020 in the case No 235/5467/19]. Retrieved from <https://reyestr.court.gov.ua/Review/86969657> [in Ukr.].
25. Ukhvala Krasnoarmiiskoho miskraionnoho sudu Donetskoi oblasti vid 23 sichnia 2020 roku u spravi № 235/5467/19 [The decision of the Red Army City District Court of Donetsk region of January 23, 2020 in the case No 235/5467/19]. Retrieved from <https://reyestr.court.gov.ua/Review/87095339> [in Ukr.].
26. Ukhvala Shevchenkivskoho raionnoho sudu m. Kyieva vid 23 chervnia 2020 roku u spravi № 761/42204/19 [Judgment of the Shevchenkivsky District Court of Kyiv of June 23, 2020 in the case No 761/42204/19]. Retrieved from <https://reyestr.court.gov.ua/Review/89989306> [in Ukr.].
27. Ukhvala Shevchenkivskoho raionnoho sudu m. Kyieva vid 16 bereznia 2021 roku u spravi № 761/42204/19 [Judgment of the Shevchenkivsky District Court of Kyiv of March 16, 2021 in the case No 761/42204/19]. Retrieved from <https://reyestr.court.gov.ua/Review/95555067> [in Ukr.].
28. Ukhvala Tsentralno-Miskoho raionnoho sudu mista Kryvoho Rohu Dnipropetrovskoi oblasti vid 27 sichnia 2021 roku u spravi № 216/4271/19 [The decision of the Central City District Court of the city of Kryvyi Rih, Dnipropetrovsk region from January 27, 2021 in the case No 216/4271/19]. Retrieved from <https://reyestr.court.gov.ua/Review/94486245> [in Ukr.].
29. Ukhvala Koziatynskoho miskraionnoho sudu Vinnytskoi oblasti vid 30 lypnia 2020 roku u spravi № 133/1219/20 [The decision of the Kozyatyn City District Court of Vinnytsia region of July 30, 2020 in the case No 133/1219/20]. Retrieved from <https://reyestr.court.gov.ua/Review/90687912> [in Ukr.].
30. Ukhvala Prymorskoho raionnoho sudu m. Odesy vid 16 lypnia 2018 roku u spravi № 522/2663/17 [The decision of the Primorsky District Court of Odessa of July 16, 2018 in the case No 522/2663/17]. Retrieved from <https://reyestr.court.gov.ua/Review/75389084> [in Ukr.].

Стаття: надійшла до редакції 09.04.2021

прийнята до друку 22.06.2021

The article: is received 09.04.2021

is accepted 22.06.2021